

Hallituksen esitys Eduskunnalle Pohjoismaiden välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kesäkuussa 2001 allekirjoitetun sopimuksen Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta. Sopimuksen tarkoituksena on korvata nykyinen vuodelta 1973 oleva sopimus. Nykyinen sopimus on osaksi ristiriidassa Euroopan yhteisöjen säädösten kanssa. Lisäksi sopimukseen liittyisi mukaan uutena maana Islanti. Sopimuksen tarkoituksena on pyrkiä siihen päämäärään, etteivät eläkesyyt estäisi siirty-

mistä sellaisesta palveluksesta toisessa pohjoismaassa, johon liittyy oikeus valtion eläkkeeseen, samanlaiseen palvelukseen jossakin toisessa pohjoismaassa. Esitykseen liittyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua sen jälkeen kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet hyväksyneensä sen. Lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä on valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamista koskeva sopimus, joka on tehty 18 joulukuuta 1973 (SopS 20/1974). Sopimuksen tarkoituksena on pyrkiä siihen päämäärään, etteivät eläkesyyt estäisi siirtymistä sellaisesta palveluksesta toisessa pohjoismaassa, johon liittyy oikeus valtion eläkkeeseen, samanlaiseen palvelukseen jossakin toisessa pohjoismaassa. Sopimuksessa määrätään muun muassa, että eri maiden lainsäädännössä oleviin niin sanottuihin odotusaikoihin on luettava mukaan myös toisessa maassa palveltu aika ja että eläkeoikeutta ei voi rajoittaa sairauden vuoksi, jos sitä ei ollut rajoitettu siinä maassa, josta henkilö siirtyi. Lisäksi sopimuksessa viimeinen maa myöntää eläkkeen muissakin maissa palvelun ajan

osalta, jos työskentely viimeisessä maassa ennen eläkkeelle jääntä on kestänyt vähintään neljä vuotta (muutettiin vuonna 1990 (SopS 37/1990), alkuperäisen sopimuksen mukaan vaadittiin kymmenen vuotta).

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Vuosien myötä eläkelainsäädäntö eri maissa on muuttunut siten, että sopimus on joissakin tapauksissa johtanut epätarkoituksenmukaisiin lopputuloksiin. Suomen, Ruotsin ja Norjan tultua ensin Euroopan talousalueen jäseniksi 1994 ja Suomen ja Ruotsin tultua Euroopan unionin jäseniksi 1995 todettiin, että sopimuksessa on erilaisia määräyksiä kuin Euroopan yhteisöjen sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän

perheenjäseniinsä annetussa asetuksessa (1408/71, jäljempänä EY:n sosiaaliturva-asetus). Asetuksen kantavana ajatuksena on se, että henkilö saa eläkkeensä kustakin työskentelymaasta erikseen. Sopimuksessa sen sijaan eläkkeen myöntää viimeinen maa muissakin maissa palvelulta ajalta. Asetusta sovelletaan kuitenkin ainoastaan Suomen ja Tanskan valtioiden eläkejärjestelmiin. Nyt kahden maan osalta sopimuksessa oli toisenlaisia säännöksiä kuin niitä velvoittavassa EY:n sosiaaliturva-asetuksessa ja sopimuksen soveltamisessa oli muutenkin eräitä ongelmia ja siksi nähtiin tarpeelliseksi neuvotella uusi sopimus.

Valtiovarainministeriön henkilöstöosasto on neuvotellut muiden pohjoismaiden valtioiden valtion eläkejärjestelmän mukaista eläketurvaa hoitavien viranomaisten kanssa uuden Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisen sopimuksen valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta. Islanti on tullut uutena maana mukaan sopimukseen.

Uuden sopimuksen pääasiallisena ajatuksena on sama kuin vanhassakin sopimuksessa: Eläkesyyt eivät saisi estää henkilöiden liikkuvuutta eri pohjoismaiden valtioiden palveluksesta toiseen. Sellaisissa maissa, joiden valtion eläkejärjestelmää EY:n sosiaaliturva-asetus koskee, sovelletaan sopimuksen määräyksiä vain silloin, kun samasta asiasta ei säädetä EY:n sosiaaliturva-asetuksessa.

Sopimuksen soveltamisen edellytyksenä on, että henkilö jää suoraan valtion palveluksesta eläkkeelle jossakin sopimusmaassa. Tällöin noudatetaan seuraavia sääntöjä:

* Henkilöllä on oikeus saada samasta ajankohdasta eläkkeensä myös muista sopimusmaista, aikaisintaan kuitenkin 60 vuoden iässä. Suomessa eläkkeeseen tehdään valtion eläkelain mukainen varhennusvähennys, jos se on maksettava ennen Suomen eläkeikää. Täten valtion eläkelakia ei säännöksen takia ole tarpeen muuttaa.

* Tiettyjen eläkkeeseen oikeuttavien aikarajojen laskemisessa otetaan muissa sopimusmaissa palvelut ajat huomioon. Niiden maiden välisissä suhteissa, joihin EY:n sosiaaliturva-asetusta sovelletaan, näin toimittaisiin jo asetuksenkin nojalla.

* Eläke maksetaan siitä maasta, jossa se on karttunut. Näin toimitaan myös EY:n sosiaaliturva-asetuksen mukaan.

* Eläkettä haetaan kustakin jäsenmaasta erikseen. Eri maiden viranomaisten on kuitenkin lähetettävä hakemus muihin maihin, ellei näin ole tehty. EY:n sosiaaliturva-asetuksen sitomien maiden välisissä suhteissa toimitaan asetuksen säännösten mukaisesti.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Edunsaajan asemaan kohdistuvat vaikutukset

Uusi sopimus vaikuttaa edunsaajan asemaan eri tavoin riippuen siitä, milloin hän on työskennellyt toisessa pohjoismaassa ja milloin valtion eläkejärjestelmän VEL-eläkkeeseen oikeuttavassa palvelussuhteessa Suomessa.

Silloin, kun edunsaaja jää suoraan eläkkeelle VEL-eläkkeeseen oikeuttavasta palvelussuhteesta Suomesta ja eläkkeeseen ei enää lueta eläkeaikana mukaan toisen pohjoismaan valtion eläketurvan piiriin kuuluvaa palvelusta, edunsaajan VEL-eläke on pienempi kuin se olisi ollut, jos sopeuttamissopimusta ei olisi muutettu. Toisaalta hän saa toisesta pohjoismaasta valtion lisäeläkkeen, ATP-eläkkeen (lakisääteisen eläkkeen) ja kansaneläkkeen työskentelyaikojensa ja asumisaikojensa perusteella. Edunsaajalle on toisaalta voinut kertyä VEL-palvelusta Suomessa jo niin paljon, että hän sen perusteella saa Suomesta täyden eläkkeen, jolloin toisen pohjoismaan valtion eläketurvan piiriin kuuluvan palvelun hyväksi lukemisella ei ole mitään merkitystä VEL-eläkkeen kannalta. Muutetun sopeuttamissopimuksen mukaan edunsaaja saa paremman eläketurvan tällaisessa tilanteessa, kun hän saa täyden VEL-eläkkeen Suomessa työskentelyn perusteella ja sen lisäksi vielä toisen pohjoismaan valtion eläkkeen.

Silloin, kun edunsaaja on ensin työskennellyt Suomessa VEL-eläkkeeseen oikeuttavassa palvelussuhteessa ja sen jälkeen menee työhön toiseen pohjoismaahan valtion eläketurvan piiriin kuuluvaan palvelukseen ja jää siitä suoraan eläkkeelle, nykyisen sopimuksen mukaan toisen pohjoismaan valtion eläkelaitos ottaa VEL-eläkeajan heidän eläkkeessään eläkeaikana.

Koska eri pohjoismaiden eläkesäännökset yhteensovitussäännöksineen ovat erilaisia, on tapauskohtaista miten uusi sopimus vaikuttaa

kaikista sopimusmaista yhteensä tulevaan eläketurvaan. Kustakin maasta karttunut eläke maksetaan siitä maasta. Eri pohjoismaiden eläketurva on suunnilleen samalla tasolla, joten suuria voittoja tai häviöitä ei synny. Nykyisen sopimuksen osaksi ennalta arvaamattomat vaikutukset jäävät uuden sopimuksen myötä pois.

3.2. Organisaatioon kohdistuva vaikutukset

Se, että kukin pohjoismaa myöntää omat eläkkeensä eikä enää lueta toisen maan valtion eläketurvan piiriin kuuluvia aikoja VEL-eläkkeessä, vähentää Valtiokonttorin Eläkkeet-yksikön työtä, koska sen ei tarvitse enää kysyä toisen pohjoismaan valtion eläkelaitokselta heidän eläkeaikojaan. Eläkepäättösten antaminen tällaisessa tilanteessa nopeutuu. Toisaalta Valtiokonttorilla on velvollisuus auttaa edunsaajaa eläkkeen hakemisessa toisesta pohjoismaasta.

Jos edunsaaja viiden vuoden siirtymäaikana jää eläkkeelle, hänellä on oikeus valita joko nykyisen sopimuksen mukainen eläke tai uuden sopimuksen mukainen eläke. Valintatilanteesta aiheutuva edunsaajan neuvonta ja tästä johtuva yhteistyö toisten pohjoismaiden valtion eläkelaitosten kanssa aiheuttaa jossain määrin lisätyötä seuraavan viiden vuoden aikana.

3.3. Valtion eläkemenoon kohdistuvat vaikutukset

Vaikutukset valtion eläkemenoon ovat vähäisiä. Valtiokonttori myöntää jo nytkin VEL-eläkkeen EY:n sosiaaliturva-asetuksen mukaisena pro rata -eläkkeenä tilanteessa, jolloin sopimuksen mukaan toisen pohjoismaan kuuluu ottaa huomioon VEL-eläke aika heidän eläkkeessään.

Niissä tilanteissa, joissa Valtiokonttori ottaa nyt voimassa olevan sopeuttamissopimuksen mukaan toisen pohjoismaan valtion eläketurvan piiriin kuuluvan eläkeajan mukaan omassa eläkkeessään, valtion eläkemeno voi hieman pienentyä, koska toinen pohjoismaa tulee myöntämään ja maksamaan omat eläkkeensä.

4. Asian valmistelu

Sopimus on valmisteltu Suomen osalta yhteistyössä ulkoasiainministeriön, valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin välillä. Asiasta on neuvoteltu myös sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Sopimusneuvottelut muiden maiden vastaavien viranomaisten kanssa kävi valtiovarainministeriön henkilöstösasto. Valtiovarainministeriön henkilöstösasto kävi asiasta lisäksi valtion henkilöstöä edustavien keskusjärjestöjen kanssa yhteistoimintaneuvottelut.

Sopimusneuvottelut muiden maiden kanssa aloitettiin vuonna 1992 ja sopimus allekirjoitettiin 1 päivänä kesäkuuta 2001. Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriön ja ulkoasiainministeriön yhteistyönä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain 1 §:n mukaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lain tasoisina siten kuin Suomi on niihin sitoutunut. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä on selvitetty eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta käsittelevässä jaksossa.

2 §. Pykälän mukaan lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä tasavallan presidentin asetuksella. Tällaisen valtuutuksen nojalla voidaan antaa lain asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta välttämättömiä säännöksiä. Koska käsiteltävänä olevassa tapauksessa ei ole tarpeen antaa lain täytäntöönpanon tavanomaiset rajat ylittäviä säännöksiä, esitetään mahdolliset tarkemmat säännökset annettavaksi tasavallan presidentin asetuksella eikä voimaansaattamisasetuksesta erillisellä valtioneuvoston asetuksella.

3 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kun sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

2. Sopimuksen perustelut

1 artikla. Sopimus koskee sellaista palvelusta, joka kuuluu valtion eläkejärjestelmän piiriin jossakin sopimusmaassa. Edellytyksenä sopimuksen soveltamiselle on, että edunsaaja jää myös eläkkeelle valtion palveluksesta jossakin sopimusmaassa. Sopimuksen liitteenä on luettelo laeista ja muista säädöksistä, joiden piirissä oleviin henkilöihin sopimusta sovelletaan. Suomessa valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat valtion virastojen ja laitosten sekä liikelaitosten piirissä oleva henkilöstö, eräät kunnallisessa palveluksessa olevat (suurimmat ryhmät ovat peruskoulujen ja lukioiden opettajat ja ammatillisten oppilaitosten opettajat) sekä eräät yksityisten niin sanottujen valtionapulaitosten palveluksessa olevat (näistäkin suurin osa opettajia). Lisäksi valtion eläkejärjestelmän piirissä eri pohjoismaissa ovat pohjoismaisen ministerineuvoston sihteeristö ja pohjoismaiset instituutit. Näiden henkilöstö on sen maan valtion eläkejärjestelmän piirissä, jossa maassa he työskentelevät.

Suomen ja Tanskan valtion eläkejärjestelmään sovelletaan EY:n sosiaaliturva-asetusta. Tällä sopimuksella ei ole mahdollista sopia toisin kuin EY:n sosiaaliturva-asetuksessa. Siksi sellaisissa maissa ja sellaisissa asioissa, joita EY:n sosiaaliturva-asetus koskee, sovelletaan sopimuksen määräyksiä vain silloin, kun samasta asiasta ei säädetä EY:n sosiaaliturva-asetuksessa. Siten monia sopimuksen määräyksiä ei sovelleta Suomen ja Tanskan välisissä suhteissa. Sopimus perustuu samanlaisille periaatteille kuin EY:n sosiaaliturva-asetus ja siten Suomen on mahdollista toimia samanlaisten periaatteiden pohjalta suhteessa muihinkin pohjoismaihin kuin Tanskaan.

2 artikla. Eri maiden eläkejärjestelmissä on erilaisia niin sanottuja odotusaikoja eli tietyn etuuden saavuttaakseen tulee edunsaajalla olla tietty määrä palvelusta kyseisen eläkejärjestelmän piirissä. Sopimuksen 2 artiklassa on määräys siitä, että tällaisissa tapauksissa voidaan vastaava palvelus muissa sopimusmaissa laskea yhteen. Artikla on täysin samansisältöinen kuin nykyisessäkin sopimuksessa.

Suomen osalta säännöstä on tarkoitus soveltaa nykyisen sopimuksen tavoin siten, että niin sanotut järjestelmän edellyttämien yleisiin aikoihin voidaan lukea muussa sopimusmaassa palveltu aika. Silloin kun edellytetään toimimista tietyssä virassa tai tehtävässä, kelpaa vain tässä tehtävässä palveltu aika. Tämä johtuu siitä, että nämä virat tai tehtävät liittyvät valtion vanhaan ja jo kumottuun eläkelainsäädäntöön ja tässä on tulkinta virasta tai tehtävästä ollut erittäin tiukkaa. Mikään läheinen tai vastaava virka tai tehtävä ei ole kelvannut. Esimerkiksi valtion vanhojen eläkesäännösten piirissä olevilta erityisopettajilta edellytetään eläkkeen saamiseksi 55 vuoden eläkeiässä, että heillä on 15 vuotta palvelusta tietyissä erityisopettajan tehtävissä (ei siis missä hyvänsä erityisopettajan tehtävissä) ja 30 vuotta valtion eläkejärjestelmän piirissä. Tällöin 15 vuoden aikavaatimus on täytettävä tietyissä erityisopettajan tehtävissä Suomessa. Sen sijaan 30 vuoden aikavaatimukseen voidaan lukea mukaan palvelusta muidenkin sopimusmaiden valtioiden eläkejärjestelmien piirissä.

3 artikla. Artiklaan on otettu hieman

uudelleen muotoiltuna samat määräykset kuin nykyisessä sopimuksessa. Eri maiden lainsäädännössä voidaan eläkeoikeuden syntymistä rajoittaa terveyssyistä. Artiklan määräysten tarkoituksena on se, että toisen sopimusmaan valtion eläkejärjestelmän piiriin siirtyvään ei voida soveltaa terveydentilasta johtuvia rajoituksia ellei sellaisia ole ollut maassa josta henkilö siirtyy.

4 artikla. Artiklan 1 kappaleessa todetaan, että kussakin maassa karttuneet eläkeoikeudet maksetaan siitä maasta. Sama järjestely on EY:n sosiaaliturva-asetuksessa. Tämä on muutos nykyiseen sopimukseen verrattuna.

Artiklan 2 kappaleessa todetaan, että vanhuus- tai perhe-eläke lasketaan ja sen arvo säilytetään kussakin maassa sen kansallisten sääntöjen mukaan. Mikäli maa soveltaa myös esimerkiksi EY:n sosiaaliturva-asetusta, on myös sen säännöksiä noudatettava. Jotta eläkesyyt ja erityisesti eri sopimusmaiden erilaiset eläkeiät eivät estäisi siirtymisiä sopimusmaiden välillä, on kappaleessa määräys, jonka mukaan henkilöllä on halutessan oikeus saada samasta ajankohdasta eläkkeensä kuin hän jää eläkkeelle yhdestä sopimusmaasta, myös muista sopimusmaista, aikaisintaan kuitenkin 60 vuoden iässä. Suomessa eläkkeeseen tehdään valtion eläkelain mukainen varhennusvähennys, jos se on maksettava ennen Suomen eläkeikää.

5 artikla. Artiklan ensimmäisessä kappaleessa todetaan selvyden vuoksi, että sitä ei sovelleta, jos sopimusmaa noudattaa EY:n sosiaaliturva-asetusta, koska artiklaa on vaikea soveltaa yhdessä EY:n sosiaaliturva-asetuksen määräysten kanssa. Koska Suomi soveltaa EY:n sosiaaliturva-asetusta, ei Suomi sovelta myöntämiinsä eläkkeisiin tätä artiklaa lainkaan. Sillä on kuitenkin suomalaisten kannalta se merkitys, että suomalaisten muissa sopimusmaissa karttuneisiin eläkkeisiin artiklaa voidaan soveltaa.

Artiklan olennainen sisältö on se, että työkyvyttömyyseläketapauksissa sopimusmaat voivat vähentää tulevan ajan eläkkeen määrää siten, että sitä maksetaan ainoastaan siinä suhteessa, kuin henkilö on työskennellyt koko työurastaan kyseisessä maassa. Artiklan säännökset ovat harkinnanvaraisia. Kukin maa ratkaisee siten

viime kädessä itse, miten se sitä oman maan lainsäädäntönsä puitteissa soveltaa.

6 artikla. Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusmaitten viranomaisten on avustettava toisiaan ja neuvoteltava erimielisyyksistä.

Artiklan 2 kappaleen mukaan on eläkettä haettava kustakin sopimusmaasta erikseen. Väärään maahan toimitettu hakemus on kuitenkin viranomaisen toimittava oikeaan maahan. Suomi ja Tanska soveltavat kuitenkin EY:n sosiaaliturva-asetuksen määräyksiä keskinäisiin suhteisiinsa. Näiden mukaan yhteen maahan tehty hakemus riittää ja viranomaiset toimittavat ne muihin maihin.

7 artikla. Määräaikoje n menettämisen estämiseksi määrätään, että yhden sopimusmaan viranomaiselle ajoissa tehty hakemus katsotaan saapuneeksi ajoissa muihinkin maihin.

8 artikla. Sopimusmaitten viranomaisten on tiedotettava toisilleen etuuksiinsa tehdyistä muutoksista.

3. Voimaantulo

Artiklassa 9 määrätään, että sopimusta sovelletaan henkilöön, jolle ei vielä ole myönnetty eläkettä sopimuksen tullessa voimaan. Henkilöllä, joka on ollut sopimuksen voimaantuloa edeltävänä päivänä nykyisen sopimuksen mukaisessa palveluksessa, on oikeus saada eläkkeensä nykyisen sopimuksen mukaan laskettuna, jos hän jää eläkkeelle viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta.

Nykyisen sopimuksen mukainen eläke lasketaan nykyisen sopimuksen mukaan ellei EY:n sosiaaliturva-asetuksesta muuta johdu. Suomen liittyttyä Euroopan talousalueen jäseneksi vuoden 1994 alusta lukien olivat nykyisen sopimuksen eräät määräykset ristiriidassa EY:n sosiaaliturva-asetuksen kanssa. Tämän takia nykyistä sopimusta on vuoden 1994 alusta lukien sovellettu siten, että EY:n sosiaaliturva-asetuksen kanssa ristiriidassa olevia säännöksiä ei ole sovellettu, vaan EY:n sosiaaliturva-asetusta. Siksi on jatkossakin meneteltävä näin niin kauan kuin vanhaa sopimusta sovelletaan.

Artiklan 10 mukaan sopimuksen on tarkoitus tulla voimaan ensimmäisenä päivänä kolmantena kalenterikuukautena sen jälkeen, jolloin viimeinen tiedonannoista, joilla sopimusosapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen, että muodollisuudet sopimuksen voimaantulemiseksi ovat täyttyneet, on

vastaanotettu Ruotsin ulkoasiainministeriössä. Sopimuksen tullessa voimaan nykyinen sopimus kumotaan. Esitykseen liittyvä lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan tämä perustuslaissa tarkoitettu hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lainsäädännön alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset Valtiosopimukseen sisältyvä määräys on perustuslakivaliokunnan kannan mukaan katsottava lainsäädännön alaan kuuluvaksi muun muassa silloin, kun määräys koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, kun määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai kun siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla (PeVL 11/2000 vp ja 12/2000 vp). Suomessa virka- tai työsuhteessa valtioon olevan henkilön eläke-etuuksista on säädetty valtion eläkelaisissa (280/1966). Mainittujen perusteiden johdosta moni pohjoismaisen eläkesopimuksen määräys on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan. Sopimuksen 2 artiklan määräys odotus-aikojen hyväksilukemisesta muussakin maassa tapahtuneesta palveluksesta merkitsee poikkeusta valtion eläkejärjestelmään kuuluvien lakien sekä eräiden jo kumottujen, mutta vielä

sovellettavien, lakien säännöksiin. Vastaava poikkeus on tosin olemassa jo nykyisen sopimuksen mukaan. Kyseinen poikkeus on olemassa myös EY:n sosiaaliturva-asetuksen mukaan, mutta se koskee tämän sopimuksen soveltamisalueella vain Suomen ja Tanskan välisiä suhteita.

Sopimuksen 3 artiklan määräys eläkeoikeuden rajoittamisesta terveyssyistä merkitsee myös samanlaista poikkeusta nykyiseen lainsäädäntöön, kuin on olemassa jo nykyisessä sopimuksessa.

Sopimuksen 4 artikla koskee eläkkeeseen oikeutettavaa palvelusaikaa. Sopimuksen 5 artikla koskee alentuneen työkyvyn takia maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä ja sitä sovelletaan milloin tapaukseen ei sovelleta EY:n sosiaaliturva-asetusta. Näistä asioista on säädetty valtion eläkelaisissa ja nämä määräykset kuuluvat siten lainsäädännön alaan.

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Näin ollen sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Tukholmassa 1 päivänä kesäkuuta 2001 Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta tehdyn sopimuksen.

Koska sopimukseen sisältyy lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Pohjoismaiden välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tukholmassa 1 päivänä kesäkuuta 2001 Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

3 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Vt. ulkoasiainministeri

Pääministeri *Paavo Lipponen*

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välinen

SOPIMUS

valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan hallitukset ovat, pyrkien yhteisesti siihen päämäärään, etteivät eläkesyyt estäisi siirtymistä sellaisesta palveluksesta toisessa pohjoismaassa, johon liittyy oikeus valtion eläkkeeseen, samanlaiseen palvelukseen jossakin toisessa pohjoismaassa, sopineet seuraavista määräyksistä.

1 artikla

Sopimus koskee eläkeoikeutta sellaisessa palveluksessa, joka kuuluu valtion eläkejärjestelmään jossakin mainitussa pohjoismaassa.

Valtion eläkejärjestelmällä tarkoitetaan niitä eläkesäännöksiä, jotka mainitaan tämän sopimuksen liitteessä.

Mikäli valtion eläkejärjestelmään sovelletaan EY:n sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annettua asetusta 1408/71, sovelletaan tämän sopimuksen määräyksiä vain silloin, kun samasta asiasta ei säädetä EY:n sosiaaliturva-asetuksessa.

2 artikla

Jos joku on ollut 1 artiklassa tarkoitettussa palveluksessa ja tulee samanlaiseen palvelukseen toisessa pohjoismaassa, on sikäli kuin on kysymys eläkeoikeuden edellytyksenä olevaa palvelusaikaa ja vastaavanlaisia aikavaatimuksia koskevista määräyksistä, myöhempään palvelukseen sovellettavan eläkejärjestelmän katsottava käsittäneen myös ensiksi tarkoitettun palveluksen.

3 artikla

Siirryttäessä 1 artiklassa tarkoitettusta palveluksesta suoraan samanlaiseen

palvelukseen toisessa mainitussa pohjoismaassa, mahdollisia terveyssyistä johtuvia eläkeoikeuden rajoituksia ei sovelleta uudessa eläkejärjestelmässä, elleivät tällaiset rajoitukset olleet voimassa ennen siirtymistä.

Jos eläkeoikeus ennen siirtymistä oli rajoitettu terveyssyistä, ei siirtymisen jälkeen mahdollisesti sattunutta terveydentilan huononemista oteta huomioon. Ennen siirtymistä terveydentilan arvioinnin perusteena olleiden tietojen tulee olla terveydentilan arvioinnin perusteena myös uuden eläkejärjestelmän mukaan.

4 artikla

Vähintään eläkkeeseen oikeuttavan ajan 1 artiklassa tarkoitettussa palveluksessa olleen henkilön siirtyessä samanlaiseen palvelukseen toisessa pohjoismaassa, säilyttää hän ensimmäisessä maassa ansaitsemansa eläkeoikeudet.

Vanhuus- tai perhe-eläkettä 1 artiklassa tarkoitettun palveluksen perusteella saavan henkilön muussa pohjoismaassa ansaitut eläkeoikeudet lasketaan tämän maan sääntöjen mukaan. Tällöin on sovellettava eläkkeen laskentaa ja eläkkeen arvon säilyttämistä koskevia kansallisia sääntöjä. Eläkkeeseen oikeutettu voi halutessaan saada kaikki karttuneet eläkkeensä siitä ajankohdasta lukien, jolloin hänellä on oikeus vanhuus- tai perhe-eläkkeeseen siinä maassa, jossa eläkkeelle siirtyminen tapahtuu. Tällöin edellytetään, että vanhuus- tai perhe-eläkettä aletaan maksaa välittömästi eläkkeelle siirtymisen tai kuolemantapauksen jälkeen. Vanhuuseläkettä ei tämän sopimuksen perusteella voi kuitenkaan saada kuin aikaisintaan 60 vuoden iästä lukien. Eläkkeen maksaa se maa, jossa eläke on

karttunut.

5 artikla

Tätä artiklaa sovelletaan ainoastaan silloin, kun EY:n sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annettua asetusta 1408/71 ei tapaukseen sovelleta.

1 artiklassa tarkoitettua palveluksessa olevan henkilön saadessa alentuneen työkyvyn takia työkyvyttömyyseläkettä palvelusmaan eläkejärjestelmän mukaan, voidaan tämä eläke yhteensovittaa toisessa pohjoismaassa tämän sopimuksen mukaisesti karttuneen eläkkeen kanssa. Yhteensovituksessa otetaan huomioon EY:n sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen 1408/71 46 b artiklan määräykset.

Jos henkilö on eri pohjoismaassa samanaikaisesti useassa 1 artiklassa tarkoitettua palveluksessa, maksetaan työkyvyttömyyseläke palvelusmaan eläkejärjestelmän mukaan tai sen maan eläkejärjestelmän mukaan, jossa eläkkeeseen oikeutettu henkilö on pääasiallisessa palvelussuhteessa. Muiden asianomaisten eläkejärjestelmien mukainen eläke maksetaan kansallisten sääntöjen mukaan ja tavallisesti suhteessa tosiasialliseen palvelukseen kussakin maassa.

6 artikla

Tätä sopimusta sovellettaessa sopimusmaitten asianomaisten viranomaisten ja laitosten on tarpeellisessa määrin avustettava toisiaan ja neuvoteltava keskenään erimielisyyksistä, jotka ilmenevät tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta.

Eläkkeeseen oikeutetun henkilön on haettava eläke-etuutta jokaisen sellaisen pohjoismaan eläkeviranomaiselta, jossa eläke-etuutta on ansaittu. Jos eläkehakemus tehdään ainostaan sen maan eläkeviranomaiselle, jossa henkilö siirtyy eläkkeelle, on tämän viranomaisen kuitenkin lähetettävä hakemus edelleen asianomaisten maitten eläkeviranomaisille.

7 artikla

Määräajan kuluessa jonkin sopimusmaan viranomaiselle annettava hakemus, selvitys ja valitus katsotaan ajoissa saapuneeksi, jos se saman ajan kuluessa on annettu toisen

sopimusmaan vastaavalle viranomaiselle. Tällöin viimeksi mainitun viranomaisen on heti toimitettava kyseessä oleva hakemus, selvitys tai valitus toisen maan asianomaiselle viranomaiselle.

8 artikla

Sopimusmaitten asianomaisten viranomaisten on viipymättä annettava toisilleen tieto 1 artiklassa mainittujen eläkejärjestelmien etuuksiin tehdyistä muutoksista ja lisäyksistä.

9 artikla

Tätä sopimusta sovelletaan henkilöön, jolle ei ole vielä myönnetty eläkettä sopimuksen tullessa voimaan.

Henkilöllä, joka tämän sopimukseen voimaantuloa edeltävänä päivänä on ollut 1 artiklassa tarkoitettussa, tällöin Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta 18 päivänä joulukuuta 1973 tehdyn sopimuksen sekä 28 päivänä kesäkuuta 1990 Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta 18 päivänä joulukuuta 1973 tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan piiriin kuuluvassa palveluksessa, on oikeus saada eläkkeensä aikaisemman sopimuksen mukaisesti laskettuna ellei EY:n sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetusta asetuksesta 1408/71 muuta johdu. Tämä oikeus on voimassa viisi vuotta tämän sopimuksen voimaantulosta, edellyttäen että eläkkeelle siirtyminen tapahtuu tänä aikana 1 artiklassa tarkoitettua palveluksesta.

10 artikla

Tämä sopimus tulee voimaan ensimmäisenä päivänä kolmantena kalenterikuukautena sen kuukauden jälkeen, jolloin viimeinen tiedonannoista, joilla sopimusosapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen, että muodollisuudet sopimuksen voimaantulemiseksi ovat täyttyneet, on vastaanotettu Ruotsin ulkoasiainministeriössä.

Tämän sopimuksen tullessa voimaan kumotaan Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta 18 päivänä joulukuuta 1973 tehty sopimus sekä pöytäkirja 28 päivänä kesäkuuta 1990

Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta 18 päivänä joulukuuta 1973 tehdyn sopimuksen muuttamisesta.

11 artikla

Osapuoli voi irtisanoa sopimuksen ilmoittamalla irtisanomisesta kirjallisesti ruotsin hallitukselle, joka ilmoittaa muille osapuolille irtisanomisen vastaanottamisesta ja sen sisällöstä.

Irtisanominen koskee ainoastaan irtisanomisilmoituksen tehnyttä maata, ja se on voimassa sen tammikuun 1 päivästä, joka sattuu vähintään kuuden kuukauden kuluttua siitä päivästä lukien, jolloin Ruotsin hallitus

vastaanotti irtisanomisilmoituksen.

12 artikla

Tämän sopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Ruotsin ulkoasiainministeriön huostaan, joka toimittaa siitä muille osapuolille oikeaksi todistetun jäljennöksen.

Tämän vakuudeksi ovat asianmukaisesti valtuutetut edustajat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Tukholmassa 1 päivänä kesäkuuta 2001 yhtenä suomen-, islannin-, norjan-, ruotsin- ja tanskankielisenä kappaleena, jonka kaikki tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset.

Liite

Tanskan valtion eläkejärjestelmällä tarkoitetaan 9 päivänä syyskuuta 1993 annettua lakia valtion virkamiehiä, kansakoulua ja kirkkoa koskevasta virkamieseläkkeestä (nro 742), 14 päivänä toukokuuta 1997 (nro 316) ja 2 päivänä kesäkuuta 1999 (nro 346) annetuilla laeilla muutettuna, 12 päivänä maaliskuuta 1970 annettua lakia (nro 82) puolustuslaitoksen siviilihenkilökunnan ym. eläkkeistä, 25 päivänä marraskuuta 1998 annetulla lailla (nro 821) muutettuna, sekä valtion rahoittamia tai valtioneuvoston eläkejärjestelmiä, joilla olennaisilta osiltaan on samanlainen sisältö kuin valtion virkamiesten ym. eläkejärjestelmällä. Suomen valtion eläkejärjestelmällä tarkoitetaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annettua valtion eläkelakia (nro 280/1966), samana päivänä annettua valtion eläkelain voimaannpanolakia (nro 281/1966), 31 päivänä joulukuuta 1968 annettua valtion perhe-eläkelakia (nro 774/1968), samana päivänä annettua valtion perhe-eläkelain voimaannpanolakia (nro 775/1968), 11 päivänä joulukuuta 1997 annettua lakia kuukautta lyhyempien valtion palvelussuhteiden eläketurvan järjestämisestä (nro 1152/1997), edellä mainittujen lakien nojalla annettuja asetuksia sekä niitä lakeja ja asetuksia, joiden perusteella eläkkeitä myönnetään tai on myönnetty valtion

varoista soveltuvien osin edellä mainittuja lakeja ja asetuksia noudattaen. Kaikkiin edellä mainittujen Suomen lakien ja asetusten mukaisiin palveluksiin sovelletaan EY:n sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annettua asetusta 1408/71. Islannin valtion eläkejärjestelmällä tarkoitetaan 10 päivänä tammikuuta 1997 annettua lakia valtion eläkekassasta (Statens pensjonskasse) (nro 1) ja samana päivänä annettua lakia sairaanhoitajien eläkeoikeudesta (nro 2) myöhempien muutoksineen. Norjan valtion eläkejärjestelmällä tarkoitetaan 28 päivänä heinäkuuta 1949 annettua lakia valtion eläkekassasta (Statens Pensjonskasse) (nro 26) sekä siihen liittyviä lakeja. Ruotsin valtion eläkejärjestelmällä tarkoitetaan sellaisia valtion palveluksessa olevien ym. koskevia virkaeläkesäännöksiä, jotka ovat syntyneet hallituksen tai hallituksen määräämän viranomaisen vaikutuksesta, tai eduskunnan ja sen virastojen osalta, eduskunnan vaikutuksesta. Valtion eläkejärjestelmällä ei kuitenkaan tarkoiteta säännöksiä täydentävästä osaeläkkeestä eikä säännöksiä varantoeläkkeestä tai sitä vastaavasta kertasuorituksesta.